„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на ко табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 к.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 к.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 8 новч. од сваке врсте ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приопћено“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Јов. Т. Чанића, на пијаци.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 99. У НОВОМ САДУ У УТОРАК 29. ЈУНА 1899. ГОДИНА XXXIV.

Позив на претплату.

Почетком јула о. г. ступа „ЗАСТАВА“ у трећу четврт своје 34. године.

Ми ћемо чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке. На сваки начин, имаћемо пред очима једино народне интересе. У послу око издавања овог листа, могу нам помоћи пријатељи странке и „Заставе“, ако се постарају, да њихова сарадња буде још обилатија и да нам стеку нове претплатнике.

Надамо се, да ће пријатељи овога листа и пријатељи радикалне странке, озбиљно узети ову ствар.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ народне бројеве од петка. Ти бројеви се уређавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје 3 фор. годишње, а на три месеца 75 нов.

Иначе је цена „Заставе“ обележена на челу листа.

По решењу средишњег одбора радикалне странке, чији је орган „Застава“, лист се никоме не сме давати на вересију.

У Новом Саду, 15. јуна 1899.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Радикали и атентат.

Тек што је одјекнула праска од револвера, што га је испалио Кнежевић на краља Милана, кад је краљ Милан пред силном светином која се слегла изговорио речи: — „Ово је спремио Никола Пашић и његови радикални другови. . .“

Без икаква истинита повода изговорио је краљ Милан те речи. Али на основу тих речи, чаме данас у мрачном затвору, под тешком оптужбом, преко тридесеторица најбољих синова Србије. Краљ је показао прстом на поједине људе, а већ у идућем часу нашла се рука да их окује. Краљ је казао: Крив је Никола Пашић и његови радикални другови, а — краљевска се не пориче. . .

Ето зашто је данас веома мучно разгрнути копрену са ове ствари. Краљ Милан, данас најмоћнији у Србији, већ је судио. Судио без и најмања испита. Ко ће сад да га утера — у лаж?! Краљ је казао, а оно, што је он казао понављају данас сви, којима то иде у интерес и сви, који морају. Краљевска се не пориче!

Од кад се краљ Милан вратио у Србију, бачено је стотинама чиновника без икаква стварна повода на улицу, Црногорци и неки Босанци су прогоњени из Србије и уништена им је будућност, а хиљадама њих је ова неправедна владавина упропастила. Материјал из кога ничу атентатори, сусрећете у Србији на сваком кораку, па опет, поред свег тога, краљ Милан је погледуш и од првог тренутка пронашао, да је то дело радикала, дело радикалне странке.

Ова брзоплетност казује веома много... Она казује, да је краљ Милан похитао да употреби и ову прилику, те да сатре не оне који су криви, већ оне, које он — мрзи.

Познато је: шта је у првом реду предузео краљ Милан. Предузео је, да уништи све странке. Оно што у свом свету сматрају као услов напретку, он је прогласио као штетно. Србији, по његовом, не требају организоване странке, са програмима, које би радиле на напретку државе. Не! Странке треба сатрти, јер оне бајаги распаљују страсти, а да се угуше страсти, треба угушити странке и зато је доста ако иде све сложно, т. ј. онако, како краљ Милан хоће.

И краљ Милан је прилично успео. Напредна странка се разишла и ступила је отворено у службу његову; а либерална странка није ступила у службу краљеву, него у службу његових слугу, у службу напредњака. Без кућа и листа, готови су данас за малу политичку награду на све услуге.

Једино радикалну странку у Србији, није могао краљ Милан скршити. Та је странка још увек имала огромну већину у народу, а имала је и људи од необичног уплива. Пашић је мирно издржао свој политички затвор, а не замоли милост, и ако су му то наговештавали. На дан слободе Пашићеве кликнула је Србија, и тај радостан клик казиваше краљу Милану, да је та странка не само жива, но и силна. У тој странци је Коста Таушановић, чији је уплив у Србији несравњив, у тој странци је Љуба Живковић, који је смео недавно у скупштини народне банке, да назове пљачком незаконитости, којима је кумовао краљ Милан. У тој странци је Стојан Протић, који се латио да покаже, да радикални лист „Одјек“ мора излазити, па ма му чинили колике сметње и ма му узимали по неколико кауција узастопце. У тој странци је генерал Сава Грујић, српски посланик у Петрограду, кога је узалуд покушавао краљ Милан да оцепи од радикала. У тој странци је гомилаваљаних, поштених, трезвених родољуба, којима се народ у Србији поноси и дичи. . .

Краљ Милан зна и осећа, да док је тих људи и те странке, он није неограничен господар у Србији, он не сме све што би хтео. Ти људи и та странка су му били на путу.

Ко год је што предузимао против свих људи у Србији, тај је излазио на сусрет жељама краља Милана. Свака денунцијација беше добро дошла, свака измишљена завера беше као — наручена.

У том добу пуче револвер Кнежевићев. И разуме се, да је прва реч краља Милана била и после тог: — радикали су криви.

Ми смело тврдимо, да добро познајемо правац и тактику радикалне странке у Србији. У тридесетогодишњем раду те странке (ми узимамо чак из доба од Св. Марковића), нема атентата. Не може га ни бити. Радикална странка тражи корениту промену. А коренита промена не може наступити услед смрти једнога човека, па ма то био краљ. У целој историји нема примера, да је и један атентат донео народу користи. Револуција јесте, али атентат не. Радикална странка мора да тражи спаса држави у промени прилика, а не у промени личности. . .

И опет понављамо: радикална странка у Србији нема ни у програму своме, ни у историји својој атентата. Него има да забележи у добу крајње незаконитости два велика отпора: — зајечарску буну и — пасиван отпор, отпор у — издржљивости.

Нема човека који може да заталаса народ на побуну. Него, кад се народ због неправде побуни и узавре, онда је могуће довести реда у тој побуни, организати ју и ставити јој се на чело. Може мислити о бунама ко како хоће, толико стоји, да оне после нездравих прилика завревају као чиреви на народном телу и — провољују се. Ко уме да позна згодно време, тај ће просећи тај чир и довести реда у то чишћење.

Ми видимо данас у Шпанији и Белгији револуционарне покрете, које нико за дуго задржати не може и који су и били већ и сад од користи, а биће без сумње још више.

Такво неправедно, нездраво време беше у Србији год. 1883. Кад је народ био најрадикалнији, доведоше му чича Николу Христића и узеше му пушке. Свет се ускомешао. . . Буна беше готова, требаше само да јој се стави неко на чело. Управа радикалне странке не учини то. Она је хтела с лепим. Али буна беше зрела и букну, провали се, без икакве помоћи првака, без икаква реда. Да је управа радикалне странке у своје време организовала тај готови покрет народни, буна би била од потпуног успеха. Но остављена самој себи, а сутицајем разних прилика, она се не провали са свим, и освети се онима, који нису умели да је — просеку и олакшају јој провваливање у оне дане.

Други, јаки отпор радикалне странке беше пасиван. Он беше бличен у трпљењу, непопуштању, издржљивости. Тај покрет беше силан, велики, али и победоносан. Тај покрет је одгонио краља Милана с престола. Он се уверио, да не може да сломије радикале, а није могао без њихове помоћи да влада и — оде.

Видели смо, дакле, да је онај пасиван отпор радикалне странке у Србији, био крунисан успехом, и прваци радикалне странке прогласили беху ту политику пасивног отпора, као најбољу. Јесу ли судили правилно, о том сад овде нећемо да говоримо. Ми констатујемо само факт. И они се дадоше мирно затварати, глобити, бацати на улицу, само не помагаху зло и држаху високо своју заставу. Где се једна јака странка, као што је радикална, одупире на тај начин, тамо мањина не може за дуго да влада насилно и мора да — банкротира.

То се види и у овом часу. Др. Владан не мога да скрха већину и краљ Милан и опет осети, где му се људа под ногама тле. Он хоће да заседне и опет на престо, хоће нову жену и новог сина, али док је овако неразбијена радикална странка, зазире да изведе те намере.

И за то их гњаше на сваком кораку. И већ очајаваше. Та употребио је сваку прилику да их гони. И ону, кад беше радикална забава и ону кад су пријатељи стискивали Пашићу руку. А како ли неће да употреби ову прилику? И да се баци на радикалну странку сад, кад је запуцао револвер?!

Ми не знамо, ко је напунио Кнежевићев револвер, не знамо ни то, јесу ли баш сви испаљени метци тог револвера били напуњени куглом, или неки само барутом. То ће се показати. Данас још није сигурно решено, је ли тај атентат био истински, или је — намештен. Јер су вести о појединостима врло разне, па и лажне.

Но, било како му драго, толико стоји: радикалну странку у Србији као такову, не може да терети тај атентат. Та странка по прошлости својој, по начелима својим, зна за све друго пре, само не за атен-

ФОЛЈЕТОН

ИМИТАТОР.

Једног јасног јунског вечера 1894. године, беше особито живо у национјоналном клубу. Неколико младих људи исказивали су своје допадање познатом уметнику, Полу Чарлсворту, у чију је част приређен био и банкет. Свако вече је Чарлсвортова представа привлачила у позориште »Алхамбра« силну публику, која се није могла доста начудити уметниковој вештини, да мења своје лице, глас, фигуру.

И он је примао све похвале, али се није понео са свога богодана дара.

— Опет, — примети парламентски репортер г. Модслеј, палећи цигару — не бисте могли ући у саборницу место Гледстона!

Чарлсворт се прво насмеја, па одговори:

— Знате шта: не могу јамчити не могу се кладити ал покушаћу! Зацело ћу покушати! То би било занимљиво. . .

Ударише у тапшање; само Модслеј примети, да се тако шта не може извршити:

— Помислите, та ви се не можете шетати по саборници, као Гледстон онда, кад је поштовани центлмен тамо сам; и ако веле, да је лаковеран као дете, опет га нећете уверити, да сте ви он, а он неко други.

— Наравно! Ја то и не ћу! Но можемо наћи дан, кад он не ће бити у саборници.

— Јест, али о томе јаве онда све новине; зато не верујем, да би било паметно, да свој дар ставите на коцку.

— О, знам ја то! Али сад се не могу опростити тих мисли, те жеље. . . Чекаћу прилику и спремаћу се. . . То је дивно.

— Но, не ће бити баш дивно, ако пропаднете.

И Чарлсворт се решио да покуша срећу, а сви се пријатељи његови заклеше, да ће чувати ту смелу шалу у највећој тајности.

Он изучаваше своју жртву. Олако добије место за галерију саборску: млоги посланици беху готови, да учине услугу познатом уметнику, и ако су се чудили, откуда да се баш данпут заинтересује политиком.

За неколико дана проучио је, како Гледстон улази у саборницу, како бележи на колену, како покаткад шапће са суседима, како слуша, приносећи руку уху и т. д. — па је онда позвао једно вече своје пријатеље да виде.

И све је приказом својим запео — чак је и Модслеј престао сумњати.

— Добро је, рече, што вам нисам предложио да се опкладимо! Кад бисте отишли у сабор, кад је и Гледстон тамо, то би њега, бога ми, извели оданде као угурсуза!

Уметнику беше то особито мило. Чекали су само дан; нестрпливо су чекали, кад ће први министар отићи из Лондона; но сваки дан, између три и четир часа, јаки старчић јавља се тачно на своме месту и не одлази пре свршетка седнице.

— Шта је то?! Тужио се Чарлсворт. Тај ће ме убити!

Најпосле, једно јутро, у понедељак, Модслеј, који сад беше најнестрпљивији — узбуђено скупи другове у засебну собу и прочита им ове редове у Тајмсу: »Г. Гледстон је озебао, у суботу и јуче је цео дан био код куће. Нема никакве опасности, но у данашњу седницу не може доћи.«

— То је дивно! Као наручено! Ако данас ви, Чарлсворте, одете, то ће сви помислити, да није послушао доктора. Он то често чини. А међутим, опет, не ће вас узнемиривати и износити важнија питања.

— »Важнија питања?!« . . . Ја ћу пропасти и на првом питању! . . .

— Не ћете, — храбри га репортер.

— Ви ћете рећи неколико његових омиљених израза, а човек може увек да не да правог одговора. Не заборавите, да он рђаво чује — то ће вам добро доћи.

— Не заборавите своје место — место председника министарства. Прво; с десне стране председничког стола.

И Чарлсворт се спремао за озбиљну представу.

Решили су, да Модслеј буде на свом обичном месту на галерији, а остали чланови компаније у клубу, камо ће им се о догађајима у парламенту одмах телеграфисати.

Око три часа полетеше питања и одговори, сав ток расправе преко апарата. Наједанпут сви и нехотице узвикнуше: Ах!

У три четврти на четир ушао је у палату Гледстон и заузео своје место. Зацело, он је оздравио и поздрављен је изразима ватрене симпатије.

Али је Чарлсворт, пре него што је заузео »своје место,« био у неугодном положају: долазио је с оне стране куће, где је улаз за министре, хтеде мирно ући кроз врата. Но она беху закључана. Стражар се учтиво поклони великом заштитнику народа, и нехотице исказа своје чуђење:

Шта је, сире! Ви сте заборавили свој кључ?!

Чарлсворт није никад ни сањао, да сваки министар има свој кључ од улаза у парламенат, преврћући џепове, одговори само толико:

— Ух! То ми се још никад није догодило.

— Никада, сире! — потврди стражар.

На срећу, један од министара притрча у том критичном моменту и отвори своме шефу. Он пође напред, а сапутник га питаше о здрављу, на што беше лако одговорити.

У три четврти на четир осети се Модслеј, и нехотице, кривцем. Стрепио је. . . Али „госп. Гледстон« је ушао сасвим обично, полако сео на своје место, поздравио се с ближим сусе-

тате. А стоји и то: — краљ Милан је и пре овог „атентата“ покушавао, а данас још више покушава, да постане у Србији свемоћан, да сатре све што му је на путу и заседне и опет на српски престо...

Јесте ли читали, шта опе рече најбољи пријатељ краља Милана, „П. Лојд“, у првој ватри, одмах после атентата... И онда, као и после, наглашује, да краљ Милан ако хоће да брани своје интересе, своју династију, треба да изађе из свог полутанског и неприродног положаја. Јер одрећи се престола, па се повући од државних послова, то је било, али још није било, да се неко одриче престола, а доцније узме у своје руке оно, што је најглавније право владарево: главну команду над војском. За то и нуди „П. Лојд“ краља Милана: Буди ил цео краљ ил — ништа. Разуме се, буди опет цео краљ, буди све у Србији. На томе се ради. А да до тога дође, радикали морају бити поништени.

Ето око чега се врзе питање о атентату.

Атентат против краља Милана.

Цео овај атентат увијен је још у маглу. О појединостима причају новине, по полузваничним извештајима, сваки час друкчије.

*

Атентат на краља Милана. Под овим насловом доноси »Мали Журнал« овај извештај:

Атентат се десио у кнез михајловој улици близу Калемегдана, а пред кућом г. Марка Стојановића, адв. овд. Очевидци, који су се на самом месту десили, кад је атентат извршен, причају да је се овако ствар десила:

Њ. В. краљ Милан као обично што се свакодневно враћа између 5—6 сати по подне из активне команде, тако је се и јуче после 5 сати по подне враћао у двор на колима у пратњи свога ађутанта мајора Николе Лукића. Краљева су кола изишав из града обрнула поред »Српског Краља« уз кнез михајлову улицу и кад су кола наишла пред Маркову кућу, један човек у цивилу, који је стајао скоро па сред улице пред капијом, где је трговачка штедионица и стан г. Ђоће Ђорђевића, адвоката, опалио је три метка на краља Милана али срећом није га потревио, већ га једно зрно само мало повредило, од чега је наступио лак оток. (Волели би знати јел писац видео тај оток?)

Атентатор је прво пропустио да кола прођу поред њега, па је за тим потрчао за колима и опалио три пут из револвера, и један метак окрзнуо је по леђима краља Милана а један је ударио у десну руку г. Николу Лукића, ађутанта краља Милана и скроз кроз мишицу прошао. Г. Лукић на пуцањ револвера одмах је скочио с кола и полетио за убицом са исуканом сабљом. Г. Лукићу је одмах указана помоћ и упућен је по наредби Њ. В. краља Милана одмах у болницу.

Чим је атентатор испалио метке, краљ Милан је одмах сишао с кола, ушао у дућан Јовице Барловца, (дакле није истина да је краљ Милан исукао сабљу и вијао атентатора) где је на самоме прагу стојао г. Марко Стојановић. У дућану је прегледао униформу, да види шта је тане учинило.

После кратког времена дошао је обичан фијакер, на коме се краљ Милан са ађутантом одвезао у двор.

После испаљена прва три метка, атентатор је испалио себи четврти у врат за тим нагне бегати поред куће г. Стојановића, преко великих басамака сиђе па Саву, одакле окрене ка граду и полети право у Саву. Кад је стигао до обале скочи у воду, у ком тренутку жандарско га тане погоди у врат а за тим ухвате и у фијакер метну, те под јаком стражом у главну полицију спроведу, где му је др. Шрага нужну лекарску помоћ указао.

Атентатор је био у несвесном стању, кад је у Управу донесен, те се одмах није могло дознати како се зове, али је полиција дознала, да се зове Ђура Кнежевић, да је пре кратког времена отпуштен из пожарне чете, да је родом из Босне и да је одсео код Македоније.

Дознајемо још да је после атентата Њ. В. краљ Милан изашав из дућана Јовице Барловца, сакупљеном свету изговорио неколико речи, (те су речи гласиле: да је овај атентат приредио Никола Пашић са својим радикалним друговима) при чему га је публика одушевљено поздравила.

*

Ко је атентатор Ђура Кнежевић. Из Београда се са полузваничне стране тврди, да је атентатор Кнежевић родом из Босне, из Бихача. Служио је у српској војсци као пијонер, био је ватрогасац, па је кажу био додељен личној служби Николе Пашића, док је Пашић био градски начелник Београдски. Ако је ово последње истина, то би требало да баци сенку на Пашића, јер је бајаги имао везе с Кнежевићем. Но ако је то тако, онда се најмање може веровати у то, да је Пашић „изабрао“ за атентатора човека с којим се зна и могу му у свако доба доказати познанство с њим. Овај Кнежевић атентатор је после сваке вести све то тавнији и загонетнији...

*

Притворени. Осим оних, чија смо имена већ јавили и који су притворени због атентата, дознасмо још о овим личностима: Сима Баковић, Милутин Степановић, благајник у пензији, поп Здравко Пауновић, адвокат Никола Николић, Душан Бранковић, Ангелина, жена Младена Бојановића, капетана инжинерског и команданта краљевског купатила, момак адвоката Љубе Живковића, др. Јосиф Садомски, хемичар управе државног монопола и Петар Ковачевић, чиновник општине београдске. Атентатор Ђура Ковачевић и Влајко Николић пуковник у пензији стављени су у окове.

*

Претрес станова. Читамо у београдским листовима. Прексиноћ је претресен стан редакције „Н. Одјека“, „Дела“, „Искре“ и радикална штампарија. Исход претреса није нам познат. Исто тако претресени су станови г. г. Таушановића, Аце Станојевића, Љубе Живковића, Стојана Протића и још неких. И резултат ових претреса није нам познат.

*

Страни листови. Читамо у „Малом Журналу“: Страни листови које смо јутрос добили, пуни су телеграма о атентату на Њ. В. Краља Милана. Телеграми су већином нетачни у неким појединостима, како је ствар текла на лицу места. Тамо се нпр. вели, да је атентатор испалио на Краља Милана четири метка, а овд. листови сви су јавили да је испалио три метка. Осим тога Њ. В. Краљ Милан ушао је из кола одмах у радњу пок. Јовице Барловца, а у страним телеграмима стоји, да је трчао до близу Саве са исуканом сабљом за атентатором.

Оваки су телеграми у Н. Сл. Преси, а у другим листовима још су нетачнији.

*

Што новине пишу о исказу Ђуре Кнежевића, то је управо смешно. По томе изгледа, да је тај Ђура Кнежевић зато ту, да потврђује оно, што је краљ Милан рекао на памет, т. ј. да је крив Пашић и радикали. Јер тврде, да је Ђура Кнежевић именовао као заверенике: Пашића, Таушановића, Протића, пуковника Николића, проту Ђурића и т. д. С тога су сви угледнији радикали у Београду и на страни затворени на основу његова исказа. Ако заиста тако говори тај Ђура Кнежевић, онда је он најмљен да тако говори. Јер где је тај паметан човек, који ће веровати атентатору, да су сви најугледнији радикали преговарали с њим о атентату и ушли му у руке?! То је сасвим искључено. Атентатор је бивши ватрогасац и нико неће и не може веровати, да су с њим преговоре водили толики људи.

Атентат се употребљује у Београду на то, да се популарише краљ Милан а сатру радикали са свим. То је веома значајно. Краљу Милану приређују у Београду бакљаду, држе му говоре, сресски начелници и капетани купе потписе на честитке, а док то бива, почињу хапшења и у унутрашњости. Генерал Сава Грујић, не само што је скинут са свог посланичког места у Петрограду, него је избрисан и из редова војске. Та тек није ваљда Кнежевић исказао, да се и с њим разговарао о атентату. Сад је тек дошао ред на унутрашњост, нарочито на професоре. Кога не налазе за вредно да хапсе, тог отпуштају из државне службе.

Ево да покажемо, како изгледају данас бројеви званичних „Српских Новина“. Има гомила указа, који почињу са: „Ми Александар први“, па онда следује ово:

„На предлог заступника Нашега министра иностранних дела, Нашега министра народне привреде, решили смо и решавамо:

да се ђенерал Сава Грујић, Наш изванредни посланик и пуномоћни министар прве класе у Петрограду, разреши од досадашње дужности и стави на расположење владе.“

„На предлог Заступника нашег министра војног, а на основу члана 105. закона о устројству војске решавамо:

да се резервни ђенерал Сава Грујић, разреши од службе резервног официра.“

„На предлог нашег министра просвете и црквених дела, а по саслушању Нашег Министарског Савета, решили смо и решавамо:

да се Д-р Миленко Веснић, професор Велике Школе, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.“

„На предлог Нашег министра просвете и црквених послова, а по саслушању Нашег Министарског савета, решили смо и решавамо:

да се Сима Златичанин, Мита Лукић и Јаша Продановић, професори Гимназије Доситија Обрадовића, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусте из државне службе.“

„На предлог Нашега министра просвете и црквених послова, а по саслушању Нашег Министарског Савета, решили смо и решавамо:

да се протојереј Василије Милић, председник духовног суда епархије београдске, на основу §. 79. закона о чиновницима грађанскога реда, отпусти из државне службе.“

„На предлог заступника председника Нашега Министарског Савета, Нашег Министра финансија, а по саслушању Нашег Министарског Савета, на основу чл. 70. закона о чиновницима грађанског реда, решили смо и решавамо:

да се д-р Михајло В. Вујић, члан Државнога Савета, стави у стање покоја с пенсијом, која му припада по годинама службе.“

Народ је збуњен, преплашен и као утучен. Мора да потписује честитке, а не верује у оно, што чита и што му се прича.

* * *

Како пријатељи краља Милана употребљују овај атентат у његову корист, о томе нам сведочи разговор једног новинара са грофом Јене Зичијом, (код кога иде краљ Милан у лов) и који су разговор донели неки мађарски листови. Тамо гроф Зичи каже: „Није ни једна реч истинита о томе, да је краљ Милан задужен. Он живи у најуређенијим приликама. Није ни то истина, да је страстан коцкар. Игра само виста. Он је иначе наученјак. Има ствари из историје и економије, у којима се може сваки поучити од краља Милана. Он је пријатељ мађарског народа и образовао је и сина у том духу. Од кад је командант војске, он вредно, тачно, поштено, праведно чини своју дужност... И већ и т. д. и т. д. И какве се ствари још не проповедају о краљу Милану?!

О проневери патријарха Бранковића.

Истрага. Истрага, што ће да ју изврши пододбор саборског одбора против патријарха Бранковића, отпочела је. Но не истражује се озбиљно оно, што би требало, него се истражује: шта отприлике мисли министар-председник Сел о свему томе: Хоће ли пристати на то, да патријарха извуку једном изјавом, општим фразама. Мисли ли сазвати скорим сабор? Хоће ли том сабору бити дозвољено да истражује рачуне и меша се у пригоде?!

За ову истрагу узети су у помоћ и пријатељи саборског одбора. И тек пошто испитају све потанко, онда ће испитати патријархову ствар. Јер виде и сами, да ако ће бити сабора са слободним радом, онда им не вреди, да увлаче себе, а патријарха да не извуку.

Међутим како смо извештени, министар-председник је веома ћудљив у тој ствари, и место да продаје, он купује. Рекао је да ће проучити ту ствар и проучава је. Управо проучава све нас. Јер је ово питање проба, према којој нас може оценити све од реда.

Нема сумње да ће се уверити том приликом, како је патријарх крив, саборски одбор његов саучесник, како конзервативне странке нема, Браниковци хоће да забашуре ствар и извуку патријарха, а нашег народа повећи део доста равнодушан чак и према ономе, што му је најсветије. Ми и не знамо, колико ћемо изгубити у очима министар-председника после оне ствари. Јер ће према тежини нашој поступати према нами и у другим приликама. Чланови саборског одбора се веома љуте и у незгодном су положају, што Сел није Банфи, па да им каже шта хоће, а они би били готови да му све учине. Ал он хоће да види: шта они хоће. И то је оно што узнемирује. Боје се, да се не затрче.

Као што дознајемо из поуздана извора, патријарх Георгије је сам хтео да пробије лед, управо да проба. Он је упутио питање у Будим-Пешту: да ли држе, да он према овим нападајима треба да одступи, јер не налази никакве потпоре са меродавне стране. Но на тај упит његов није добио никаква одговора. Надао се бар да ће га храбрити на истрајање, па ништа. Чланови саборског одбора су у великој неприлици. Сад још покушавају преко разних погодних личности, не би ли испитали жеље и намере данашње владе. Зато је свака друга истрага стала. Ако виде, да ће доћи скорим до слободног сабора, онда се неће даље брукати, као што то патријарх Бранковић тражи од њих, но ће они тражити од њега да одступи. Много се говори о некој „златној ћуприји“, коју треба саградити патријарху, ал ми не знамо: зашто то? Но о овој ствари проговорићемо опширније други пут.

*

„Грађанин“ пише у најновијем броју своме на уводном месту међу осталим и ово: „Тим поводом, што су осим епископа Змејановића, поднели и неки саборски посланици пригоде патријархове, дошла је ствар патријархова у нов стадијум, и она данас није више приватна ствар између епископа Змејановића и патријарха, него она задобија све шири обим, прелази полако и у народ, а то толико значи, да се она не да и неће моћи више тако шале забашурити.

Патријархова ствар већ одавно лебди над нашом јадном црквом као оно Дамоклов мач. Код других народа била би та ствар већ одавно заборављена, јер би се онде тражила чистина и истина, а кривац би се понукао са позорнице јавнога живота, или би му се, ако је невин, дала достојна сатисфакција. Но код нас је жалибоже то другчије. Код нас се месецима одржава запето стање, стварају се силом трзавице, забашурива се и шеврда, као да се читава ствар врзе око једног црвљивог ораха, а не око највећег што имамо онде, пољуљаног достојанства српског патријарха.

Па докле тако?“

дима и, принесавши руку уху, почео пажљиво слушати расправу.

И Модслеј чисто не вероваше својим очима. Наједанпут се подиже један члан и обрати се с питањем на министра унутрашњих послова; овај одговори, да је то питање врло важно и да оно мора ићи пред министра-председника.

Нешто се морало радити; Чарлсворт достојанствено устаде и рече Гледстоновим гласом... Тај одговор баци све у недоумицу.

— Господине, ја морам пазити на интересе државне. Пред собом видим три пута: да вам одговорим опширно, да вам одговорим укратко и — да вам не одговорим ни са неколико речи. Моја је дужност — да прихватим последње; и надам се, да не ћете узети ово као личну увреду.

Разлеже се громки смех; министри се згледнуше; посланик што је ставио питање, жут као рис; Модслеј не зна, ни куда ће, ни шта ће.

Чарлсворт је мирно слушао даљу расправу.

Устао је нов говорник и почео:

— П-п-п-поштовани ч-ч-ч-члан, к-к-који...

Ућута и окрену се са негодовањем; окренуше се и други... Иза његових леђа разлеже се комично имитовање његову муцању. И два провинцијалца, на које сад беху сви обратили пажњу, жутећи се распаљено гледаху један другог гневно...

Нико није разумео, само се Модслеј на галерији заценио од смеха: он је знао, да је Чарлсворт и у томе први у Јевропи! Вика, ларма. Председник позива на ред. Међу тим Чарлсворт најдостојанственије уве листак хартије и бележаше на колену.

Један од ближих суседа »госп. Гледстона« гледећи на племенито лице и фигуру — наједанпут се угризе за усну. За тим, нагнувши се са осмехом младом још лицу, пажљиви посланик добродушно рече полугласно:

— Чудновато, господине! Ви сте заборавили само једну ситницу: Гледстон па левој руци нема једног прста!...

Чарлсворт се осећаше неугодно... Но симпатични сусед продужи истим тоном:

— Без сумње, ваше је име Чарлсворт: нико други не би могао то урадити... Но послушајте ме, господине: удаљите се...

— Имате право, млади човече! Идем. Због ома. Најглавније нисам ни опазио!

Видећи, да је »Гледстон« мирно устао и отишао и Модслеј брзо излете на улицу. У исто доба отворио се министарски излаз и стражар дође ван себе од чуда: г. Гледстон у два скока нађе се у празном фијакеру, а све се тресе од смеха; за њим јури познати репортер...

За њима гунђаше чувар реда, гладећи брке..

Од то доба су се чешће рађале препирке о томе, је ли био Гледстон 10. јуна 1893. године у парламенту или је лежао болан у постељи код своје куће.

Превео **Н.**

Политичке вести.

Немачка и Француска. Позната је ствар, да је Француге јако заболела победа немачке војске над Француском у 1870—71. годинама. Десетинама година је тај бол стварао у срцима Француза мржњу против Немаца. Та мржња опет тајила је жеље и тежње у Француза, да се Немцима кад-тад освете за бојеве и претрпљени пораз у споменутим годинама. Добро је то увидела Немачка и њене дипломате, а нарочито пок. Бизмарк, па су сваком даном приликом гледали, да Француге некако умире, а после и за се задобију. Но сав труд беше узалуд. Французи су силно желели да поврате Елзас и Лотарингију. Бизмарк најзад да би одвратио једном пажњу Француза од ових покрајина, својски је почео да потпомаже Француску такозвану прекоморску политику, али је томе и на даље сметала опа друга т. зв. реванж-политика и Француска најзад склопи савез с Русијом. Међу тим у последње време упео се из све своје снаге немачки цар Вилем II. те у свакој згодној прилици употребљава свој утицај, да једарод учини крај непријатељским односима, што владају већ десетинама година међу Немачком и Француском. У ту сврху је ласкавим начином обратио се на француске прваке и дао им на знање, да је рад опријатељити се с Французима. Тако је на путовању свом по северу, походио француску лађу „Ифигенију", што се налази крај Бергена, а на чијој се главној катарци овом приликом лепршала немачка застава. После тога је брзојавио и председнику француске републике неколико врло ласкавих речи, које су, кажу, врло повољно утицале на озбиљније елементе француске. Похвалио је француске морнаре и њихово војничко држање и рекао, да су достојни синови свог народа. Срдачни дочек заповедника и чиновника лађе врло га је обрадовао, као „морнара и њихова садруга". Овај и овакви брзојав немачког цара, само је продужење оних изјава, које је цар чинио французима, само да успостави пријатељске везе међу немачким и француским народом. Тако је пре неког времена Француз Јулије Симон ванредно лепо био дочекан на берлинском двору, кад је дошао био на конференцију, која ја одржана у ствари заштите радника, па онда је пријатно утицало помиловање француских часника, који су осумњичени били уводењем, па онда оне изјаве, пуне саучешћа због убиства. Карнота и смрти Феликса Фора — све то сведочи, да Вилем II. ради својски на остварењу Француско-немачког пријатељства, а круна свему је последњи брзојав. На царев брзојав одговорио је Лубе, председник републике врло пријатељски. Према свему томе изгледа, да ће се Немачка и Француска зближити и ако још противности међу њима нису још са свим изглађене. Шта ће међу тим на све ово рећи руска дипломација — видећемо.

Комерс „уједињене свеучилишне омладине Срба, Хрвата и Словена"

у почаст проф. А. Сандићу, у Загребу, на пројутарје Видовдана.

У броју 93. велецењене *„Заставе"* донелисте телеграм о тој пријатељској вечери речене омладине, која је одржана на пројутарје Видовдана о. г. у вече, у ђачкој гостионици, коју зову по имену газде њена »код Јевте« — у Гундулићевој улици. Имам много разлога, рећи вам коју више о том немаловажноме састанку омладинском, после онога чуда и варварства *Франко-жидова* »универзитетских грађана«, и помоћника им, *изнајмљена* за *то* олоша загребског.

За »уједињену свеучилишну омладину Срба. Хрвата и Словенаца« на универзи овој *„југославенској"* мало се шта знаде у нашим крајевима српским, тамо у војводини сарањеној, па ни у Србији, и т. д. А вредно је знати за њу и за рад њен, понајвише у тишини »без крика и клопота«. Знати ваља коју више о томе већ и због тога: што је то уједињење постало *баш* **на рођен дан** *славнога дра Светозара Милетића*, 10. (22.) фебруара, 1896. Тај дан, увече састали се у Загребу први пут свеучилишни слушаоци Срби и Хрвати, и заједно: *у слози и љубави прославили су тај годовни дан Милетићев.* У спомен томе договорили се и утврдили за будуће програм делању свом заједничком. Најпре то учинише Срби и Хрвати; касније се придружише њима и Словенци. Број тога уједињења расте непрестано, и хвата све јаче га корена у свеучилишној омладини на универзи овој »Југословенској« у Загребу. Други пут проговорићу поштованим читаоцима вашим и опширније о досадањем делању те омладине, и о њином органу, који назваше: »Glas * Глас *уједињене хрватске, српске и словеначке омладине и т. д.*" те у колико се с тим листом слажем, а у колико не. За сад, ево му главнога начела: **„Глас"** *није орган никакове странке.* »Глас« је орган покрета међ' младом генерацијом, коју је окупила у једно коло спознаја потребе интензивнијег и ширег рада. — — Ваља нам заједнички радити, да се подигнемо, *и интелектуално и морално* — — ту нам је истом крчити густе шикаре незнања, несавјесности, лакомости за частима и благом, фриволне површности, гадне себичности, надуте тежње за оригиналношћу, циничношћу, моралне ласцивности — — *утрти пут јачању моралнога освједочења: то је пут, којим мислимо доћи до наших идејала.* — — ђаштво зовемо на рад. Подигнимо се *науком* и само-одгојем« и т. д. Читајући ове редове и у њима велике замисли, највише пак: *добре воље* те »уједињене свеучилишне омладине«, ко да се не сети при том српских омладинских скупштина, на крају шездесетих и почетком седамдесетих година!

Та је омладина, дакле, приредила тај комерс у почаст проф. *А. Сандићу*. Изнајмила простране локалитете у хотелу код Либалда, позвала садругове своје јавно, у новинама — депутацијом, пре подне, реченога дана (у среду, 16. јуна) позвала проф. *А. Сандића*, у стану му, у хотел Империјалу, на ту пријатељску вечеру. Али, док су се они трудили, да тај састанак што већи буде, и што лепше испадне, потекраду се двојица Франко-Жидова »младенца«, отиду Либалду, откажу му тај комерс у његовој гостионици, ђоја, у име приређивача комерса: да неће вечерас ништа бити, да неће нико доћи! А кад у вече стадоше позвани долазити на комерс — нађе се Либалд у чуду; не беше спремио ни дворнице, ни вечере! Зато, куд ће — већ и опет »код Јевте«. За час се ту намести дугачак сто на покој, и звани и сазивачи поседаше, ипак задовољни. Звани беху и нечланови те »уједињене омладине«, и дођоше у приличном броју. Вечера би онако по ђачки, али тим усрднија и управо својска, братимска — призор. којему одавна не видеше равнога у Загребу! Приређивачи су се напред постарали за ред и поредак при столу. Столоравнатељ би изабран *Живко Бертић*. И здравице удесише, да не мож' боље бити, с тактом, с обазривошћу. Место: иногаја ђета, иза сваке здравице отпеваше у кору певачи пригодне песме. Кад наздрави столоравнатељ проф. *А. Сандићу*, отпевана је црногорска: Онамо, онамо за брда она . . . кад наздрави *Хрватима*, отпеваше: Лепа наша домовина . . . кад наздрави *Србима*, отпеваше Милетићеву: Орао кликће са висине . . . кад наздрави *Словенцима*: Напреј застава славе . . . кад наздрави гостима нечлановима, отпева члан један Бранково: Гусле моје овамо те мало . . . кад наздрави »уједињењу омладине свеучилишне«, сви усташе на ноге, и бурно, сложно отпеваше Бранково: Коло, коло . . За тим зарђаше здравице, читаве беседе, разложне, смишљене, о слози Хрвата и Срба и Словенаца и свих Словена. Дивном таком беседом одликовао се тога вечера *Душан Манђер* (из Далмације), па *Н. Димитријевић* (из Срема), па један члан из Босне (имена му не могох дознати). Проф. *А. Сандић* је на сваку њему намењену здравицу, одговарао убедљивим беседама о слози омладине, јер на њој остаје до послетка судба народна, судба словенских племена, појединце свих заједно, у заједници за сад тек духовној, књижевној, побратимској . . . нарочито између Срба и Хрвата, па и других Словена. Додирнувши из далека догађаје синотње и прексинотње, довикнуо је, на послетку речма Фрање *Рачкога*: *„Седамдесет и седам пута ваља покушати — брат брату руку да пружи; брат с братом да се мири: брат с братом да држи!"* Казиваше им, како су се негда братимски слагали Срби и Хрвати; како су за заједницом, за узајамношћу тежили сви Словени. Казива им, како постаде песма: Хеј, Словане! па: Напреј застава славе, па: Орао кликће са висине, и т. д. Весеље трајаше до после поноћи. По жељи професора *А. Сандића*, изброја сусед му омладину ту за столом, и наброја их **218** на броју. Колики је пак то број, знаће они, који га сравне са бројем свеколике свеучилишне омладине на универзи овој. Оволико ради допуне телеграму реченом, у напред назначеном броју »Заставе«. А *разлоге своје*, те узрок овом опширнијем допису, рећи ћу други пут — *ако затреба.*

Како је спреман атентат на краља Милана?

Према ономе што се у Србији догађа и на кога се све сумња, морао би човек мислити, да се атентат на краља Милана припремао овако: Један »угледан члан радикалне странке«, уговорио је атентат с Ђуром Кнежевићем, бившим војником и ватрогасцем.

— Дакле хоћеш ли Ђуро?

— Хоћу господине. А зна ли још ко осим нас двојце о томе?

— Како да не зна брате, како да не зна?! Ево ти написмено листа свију оних, који су умешани у ту ствар.

— Да ли да је препишем, господине?!

— А што ћеш ју преписивати?! Узми одмах ову. Она је писана мојом руком.

— А не изгледа ли вами господине, да сувише мало њих знају о тој ствари?! Шта је то 30—40 људи?!

— Е па можемо ми Ђуро увући још више њих у ту ствар. Зашто да не?! Отиди ти па кажи и другима. А казаћу и ја

— А како би било да идем у Петроград и кажем генералу Грујићу.

— Врло добро! Запиши и њега у ту листу

— А кад ћу извршити ствар?

— Та могао би и одмах. Ал боље би било да дочекаш док Пашић изађе из затвора, па да говориш и с њим.

— А да ли да јавим и краљу Милану, онако у потаји, нек и он зна. Па чим се атентат сврши, нек бар знадне казати свету и потврдити својом краљевском речју, који су му спремали тај колач.

— Врло добро Ђуро, врло добро. А још је боље, да метнеш целу листу у џеп, ил гдегод на сигурно место. Нека ти се нађе. Знаш то је ако те ухвате. Злу не требало!

Ето тако и никако другчије морала је ићи ствар, кад атентатор па и сам краљ тако сигурно знају, ко је све умешан.

Добро би било расписати у овој ствари награду. Па ко највише верује у све ово нек се јави. Томе треба онда направити кавез и послати га на паришку изложбу, да га гледају за новце.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ".

Стигли 28. јуна.

Београд. Затворено је опет више свештеника, међу њима прота Василије Милић председник духовног суда епархије београдске. Полузванични извештаји из Београда тврде, да атентатор Кнежевић све признаје и каје се. Непрестано наглашује, да су га угледни радикали поткупили, да изврши убијство. Пуковник Влајко Николић Пашићев присни пријатељ уговорио је с њим начин, како да изврши атентат. Остали оптуженици не признају ништа и тврде да су невини. Али су при разним преметачинама нашли компримитујућа писма. Код бившег министра просвете др. Миленка Веснића нађено је приликом преметачине његова стана једно писмо, које јако терети генерала Саву Грујића српског посланика у Петрограду. То је писмо писао генерал Грујић из Петрограда а послао га је Веснићу преко Блаже Петровића, који је братић кнеза Николе. (Међутим зна се, да је Блажо Петровић у завади с црногорским кнезом. Но тек да и име црногорског кнеза уђе у ову аферу, као Пилат у пјерују. Пр. ур. „Заставе"). Др. Миленко Веснић је затворен.

Земун. До данас је у ствари атентата ухапшено 43 особе, које из Београда, које из унутрашњости. Сваки час стижу у Београд нови апсеници из унутрашњости. Све путнике који долазе из Црне Горе, враћају натраг. Да би се народ заплашио сва апшења и спровод у Београд врше великом „помпом." Тако је ухапшен и Таушановић у арени, при представи. На све угледније радикалне свештенике, у колико већ нису позатварани строго се мотри. Сви су бивши радикални министри под строгим полицијским надзором.

Беч. Вечерас гроф Туј иде у Будимпешту. Сутра ће за њим по свој прилици и Дипаули. Можда ће скорим и Кајцл у Будимпешту, да се саветује са својим колегама угарским.

Тропава. Прошлих седмица непрестано из дан у дан пада киша. С тога су јако надошле реке: Острвица, Одра, Вистула, те јако топе спољу околину. Доњи делови Шварцвасера (варош на обали Вистуге) леже у води. Прошле ноћи беше положај врло опасан. На њивама је огромна штета.

Најновије вести.

У Београду др. Е. Михел, лични лечник краља Милана изнео званичан извештај о повреди краљевој. Тај извештај гласи: „Његово Величанство краљ Милан сасвим је лако повређен на леђима. Зрно је окрзнуло површне слојеве коже, на два места и створило одговарајући тим местима један лак оток. Повреда је потпуно лаке природе." — То треба сигурно да значи, да је краљ Милан имао на себи кошуљу од фине челичне жице, те да су кугле ударили у челик а челик на одговарајућим местима пригњечио кожу. Но цела та рана је веома тајанствена, као и све друго на овом атентату.

Вести из места и са стране.

Долазак новог владике у Нови Сад. Нови владика, Митрофан, доћи ће у Нови Сад у недељу после св. Илије.

Изасланство. Српску православну црквену школску опћину новосадску заступаће при посвећењу новоизабраног бачког епископа у Ср. Карловцима према одлуци црквеног одбора местни прота, председник, са још два члана.

Погреб Васе Турчића. Другови Васини испратили су у Загребу на жељезничку станицу матер његову (око 100 њих) а послали су: дрнда Богдана Стојановића, Душана Поповића, Саву Стојановића и Стеву Бреберину, да испрате на вечни починак тело Васино, осим тога послали су диван венац са српском тробојком и натписом: „Сном врлом другу — Српска академска омладина загребачка" и уписали су Васу Ђурчића за оснивајућег члана Друштва за помагање сиротих српских ђака на свеучилишту загребачко . Душан Поповић држао је у саборној цркви говор, у ком је ожалио покојног Васу и Србима Новосађанима описао каквог је врлог и племенитог друга српска омладина изгубила у Васи Ђурчићу. Душан Поповић нагласио је како је огроман губитак, који је све нас задесио смрћу Васином, и ако је његово име било доста непознато и ако се он у јавности није истицао, велики губитак је зато, што стотине младих срдаца, његових другова плачу за њим, као за ретко образованим, врло племенитим раденим Србином, који би нашем народу од велике користи био, а завршио је речима: „Ми који остајемо, сложимо се чим пре, тим боље и радимо само оно, што би пок. Васа радио; радимо само оно, што је корисно српском народу". — На укопу је присуствовало целокупно месно свештенство и учитељство, остала интелигенција и силан свет. Спровод беше величанствен, што најбоље сведочи, колико жали новосадско Српство свог честитог и ваљаног сина Васу, као и његову ожалошћену породицу. Вечан му спомен и мир пепелу његову!

„Parlamentär." Добили смо 1. број „Парламентера," који је излазио седамнаест година у Бечу па престао, а сад опет продужио излазити. Тај ваљани лист познат је нашим читаоцима. Он је као што видимо по првом броју и опет добро уређиван, а бави се и са нашим стварима. Ми препоручујемо овај словенски лист, што излази на немачком језику. Цена овом недељном листу је 10 форината годишње. Претплата се шаље администрацији „Парламентера" у Оломуц Olmütz.

Змајева прослава. Пишу нам из Аде: Месној певачкој дружини као покретачу пође за руком одржати јуче на Иванђ-дан народно славље као прославу љубљеног чика Змајове. Одојчад, Срчад, Српкиње и Срби све је то с одушевљењем слушало поздравни говор о чика Јови, затим песме певачке дружине и деклеховање. Мале Српкињице слављеника су телеграфично поздравиле а после свако по свом начину веселило. Примите ову вест као доказ „да Срб' још живи" и да уме да живи, јер га духом напајају великани његови.

Пригодице, поводом Змајеве прославе. Под овим насловом доноси вршачко „Српство" искрице, од који доносимо и ми неколико:

*

Г. барон Живковић, наш бивши посланик, наздравио је на банкету Змају и рекао како је Змајев рад плодоносан и како ће Змајево име до века међу Србима живети, а његов — баронов — рад да је јалов и да ће са његовим пепелом и успомена на њега нестати.

Бадава, и у бурном мору раздраганог весеља, налази се по кадкад међу силним воденим фразама и по који бисер истине.

*

Ово не важи за поздрав чика-Стевин, који је као стари питомац Змајев, захваљивао учитељу, што је и од њега, као и од осталих својих питомаца, начинио ваљаног Србина.

Али да богме! Изузетци потврђују по кадкад правило.

*

Г. проф. Сандић написао је броширу „Брат брату — Србин Хрвату". За ту књижевну работу добио је, као што је познато, у Загребу — „хрватски орден". Охрабрен овако лепим успехом, пише сада као што чујемо, другу броширу, која ће се звати: „Брат брату — Хрват Србину." (Ово до душе није слично, али је — жалостивно.) Материјал покупљен је по Загребу — метлом.

*

Читуља. Пишу нам из Ст. Стапара: На Иванданд умро је овде угледна старина Лазар Божин у 85. год. живота. — Исти деда Лала (као што га цело село зваше) био је члан школског одбора и црквени општинар. У своје младе године бивао је више пута заменик учитеља у Стапару и био је познат као вешт црквени појац. — Као млад човек учествовао је 48. год. у револуцији. Био је веома доброг памћења и приповедао нам је многе приче из „буне" и о биткама, у којима је учествовао. — Учитељи и свештеници опојали су га врло лепо, а испратио га је целокупни црквени одбор до вечите куће. — Нека му је лака црна земља и вечита успомена!

☛ Због Петровдана излази данашњи број нашег листа на целом табаку. Идући број изићи ће у петак.

У прославу Змаја. Српско-прав. црк.-школ. општина у Грачаници приређује уз суделовање своје омладине, а под хороводством г. Мих. П. Крагуљевића српског учитеља, на Петровдан 1899. год. забаву у просторијама српске прав. основне школе у славу 50-год. књижевног рада Змаја Јована Јовановића, а у корист потреба овдашње српске православне основне школе. I. Део: 1. О животу и раду Змај-Јована Јовановића, говори г. Мих. П. Крагуљевић, српски учитељ. 2. „Ој Словени" *** пева мушки збор. 3. „Слава им", од Змаја, декламује Душан Милутиновић, ученик 4. разр. срп. осн. школе. 4. „Ти си Боже" *** у 2 гласа певају ученици и ученице Ср. Школе. 5. „Песма о песми" од Змаја, декламује г. Димшо Недељковић. 6. „Шалај далај даном" од Пачуа, пева мушки збор. II. Део: „Шаран". Шаљива игра у I. чину од Змаја Јована Јовановића, претставља Српска Омладина. III. Српске народне игре.

Дед, прамдед и чукундед. У Ст. Врбасу живи човек по имену Драга Бајац. Са своје свагда живахне нарави, веселости и добра расположаја, уживао је деда Драга општу љубав и поштовање не само у овом селу, него и у ближој и даљој околини. У млађе своје доба, беше велика шаљивчина, те су га радо гледали по свима друштвима. Беше он мио гост и у најотменијим кућама свога села. Но деда Драга није се само радо частио за туђим столовима. Чешће је он приређивао части и весеља и код своје куће. Али после прилично дугог лепог и срећног живовања у својој кући, која је богата како у погледу материјалном, тако и у погледу лепе љубави и слоге међу многобројним члановима те честите српске породице, — деда Драгу у последњој десетини година заболу очи, те и дан данас јако кубури и не може да ужива и даље у породици својој и околини, како би заслужио био. Но с друге стране је деда Драга срећан, као ретко који човек и Србин. Тако је пре неког времена, деда Драгин унук постао дедом, а деда Драга, који дотле беше прамдеда, постаде чукундеда. А сви су они данас чили, здрави и весели с деда Драгом заједно, и ми им од срца желимо, да их Бог поживи и даље на „многаја љета." *Врбашанин.*

Раденички изгреди у Бечу. У петак је било у Бечу великих раденичких демонстрација. Између многобројне полиције и многих хиљада раденика, дошло је на више места до сукоба и окршаја, затворено је 45 изгредника, а међу њима издавач, „Раденичких новина" др. Фоглер, власник и одговорни уредник тих новина Рајман и раденички вођа Брестшнајдер. Ова тројица су још истога дана у вече преслушана и предана суду.

Богата варош. Претставништво вароши Брода на Сави, приштедило је суму од четири милијуна форинти, које је добило за продате шуме. У последњој главној седници варошког већа закључено је, да се продаду још неке шуме а за своту од четир милијуна форинти, па новац користије да употреби. И тако ће варош Брод за кратко време располагати са сумом од осам милијуна форинти, те од интереса те главнице моћи покривати све своје општинске издатке. Доиста ретка а може бити и јединствена варош.

Питање о Босни и Херцеговини

у књижевности и у стварности.

Преведено из листа „Журналъ Министерства Народнаго Просвѣщения".

VII.

У другој се хроници говори: „Regnum (Zvonimiri) in partes secessisset — Bosnenses dominium suum sortiti sunt, Noronenses suum, Croati alienum" и још „Bela Pannoniae Rex . . . . possedit omnes Pegni partes: Bosnam, Croatiam, Dalmatiam, Naronom". У првоме ми случају видимо, да су се три провинције налазиле у личној унији с краљем Звонимиром, а послије његове смрти оне су се раздијелиле. За тијем је угарски краљ Бела опет их сјединио, додав још Далмацију, али је јасно, да свака од тих провинција представља собом одјелиту јединицу, а г. Петрињски види у томе, да је Босна припадала Хрватској, која је и сама била једна од трију или четири провинција (стр. 45—46.).

Грчки писац говори, да су с једне стране њеки Словени разорили Бугарску, градове Скопље, Ниш и т. д., а у исто вријеме Хрвати и Дукљанци узнемиривали сав Илирик. Под Словенима без особитог имена наш писац одмах разумијева Хрвате, ма да онамо, гдје су они заиста били, нијесу ни споменути (стр. 38—39). Срба, у то вријеме, као да никако није ни било.

Дјело Константина Порфирогенита о границама врло се држи на цијени, јер га потврђују каснији докази, а споменута граница међу Хрватима и Србима, ријека Цетина (у Далмацији) вриједи и данас. Управ за то г. др. Петрињски и не признаје тога автора, што му ипак не смета позивати се на њега у случајевима, гдје му то иде у корист.

Цитирајући документе, он неке изразе дотјерује по своме; то се може видјети из ових примјера.

У документима Hungariae он додаје „i c. Croatiae" (стр. 13.); мјесто coronatus in Hungariae Regem — „zum König von Kroatien" (ст. 205.), а тако и даље (стр. 206.): „tota Slavonia" тумачи „tota Croatia" (стр. 246.) и т. д.

Имају писма папе Инокентија III. зетскоме господару Вукану и Вуканова папи, у којим га папа титулише: „Ad Vukanum regem Dalmatiae et Diocleae; illustris Regis Dalmatiae et Diocleae 1199. г. nobili viro S. Magno Jupano et uxorii ejusdem: in regno carissimi in christo fili nostri Vucani Illustris regis Diocleae et Dalmatiae (исте године). У одговорима папи Вукан се подписује „ladem gratia Diocleae atque Dalmatiae rex" (исте године) и још једно писмо, гдје се он назива великим жупаном „totius Serviae" (Theiner-Monum. Slavorum merid. T. I. № VIII.—XI., стт. 5—6.) Г. г. Петрињски Далмацији самовољно додаје: superiorus (Croatiae rubrae) (стр. 15.)

На извртањима такне врсте основано је сво дјело и помоћу њиховом писац је упрегао све силе да докаже, е је Босна насељена Хрватима, да није никад била самостална држава, већ је припадала Хрватској, а краљеви Угарске и у исто вријеме и хрватске владали су њоме само због хрватског права на њу; са Србијом пак она није никад имала свезе. Истина, Босна је често подпадала под највишу власт угарских краљева, али у исто вријеме она је имала и своје бане и краљеве, који су њоме владали самостално. А признавало се суверенство угарских краљева не због каквих права, већ с тога, што су сами бани и краљеви, осјећајући своју слабост пред својим јачим сусједима — србијанским великим жупанима и краљевима, сами тражили њихова покровитељства, у осталом не плаћајући им никаквих данака, да им некажу поданичке или васалне одношаје и чувајући самосталност унутрашњег живота, што је и дало могућност, да се развија богомилство. Уз то су иза угарских краљева увијек стајале римске папе, који су у то вријеме, кад је пропадала Византија, представљали највећу моћ, тако да су православни краљеви српске државе добијали од њих своје вијенце, тако: велики жупан дукљански Михаило Воиславов (1050.—1080.) Стефан, син Немањин (1196.—1228.) Владислав Вапави од двојице: од српског митрополита Саве II. и за тијем од папског легата (1238.—1234. г.) Спомснимо још и то, да је од 1204. до 1261. г. Византију на Балкану замјењивало латинско царство, а прије тога католичка Европа упадала је у њу у лицу крстоносаца, међу којима бјеше и Фридрик Барбароса са 150.000 војске, који је нудио првоме Немањи краљевску титулу, али од које се тај одрицао.

Погледајмо сада, како су се босански бани и краљеви титулисали, јер се и то мора узети у обзир.

Разна њихова писма, око 20 их, налазе се у познатој Миклошићевој збирци: Monumenta Serbica (Viennae, 1858. г.)

„Господинъ Стефанъ, по милости божиои бань Босни и Усори и Соли и господинъ хонскои земли" (бр. 89., 1333 г.); „яко быти ми о Христѣ Исусѣ благовѣрному и богомъ поставленьному Стефану, краю Србьлемь и Боснѣ и Поморию и западнимь странамь, и потомь начехь сь Богоми краленати и правити прѣстоль србьские земле (бр. 181., 1378. г.); „Стефанъ Твртко краль Србьлемь и Боснѣ и Приморию, — сподобленъ быхъ вѣнъца . . . прьвыхъ моихь родитель светьхъ, Господе србьске, краленъ и царь" (бр. 190., 1382. г.); „Стефанъ Дабиша, по милости его брьства краль Србьлеѣ, Босни и Прѣморью" (бр. 206., 1392. г.); а у другој његовој дипломи додато је „хльмцѣ земли, дольнимь краемь, западнѣмь странамь, Усорѣ, Соли, Подринию" (бр. 210., 1395. г.); исто и у бр. 211. (гл. још бр. 224., 225., 226. и 236. др., 1398. и 1399. г.). У писму дубровачкој опћини, у којој Остоја јавља о своме примању у дубровачке грађане и т. д., сретају се овакови изрази: „каконо смо били у прьве господе србьске и босанске: — господа србьска и босанска (бр. 228., 1899. г.) и т. д. (бр. 237., 243., 264., 316.). Има једно даровно писмо латиницом (бр. 324., 1422.—35. г.): im Ostogia, milostgiu bozgiom chralg Bosni, Usori, Soli, Primorgiu, Dagnrm chragiem, Harvatom, Humsci Zemgli i c tomu и т. д. Уз то писмо има примједба: „Ex apographo saec. XIV. archegraphi sine dubio cyrillici: Exempla privilegiorum Almisse scripta ilirice".

И још: „Стефанъ Томашъ краль божиомь милостью Србьлемь, Босни, Приморію, Хомьсці Землі, Дальимици, Хорватомь, Доніемь Красмь; Западнимь страномь и котому — дано у Крешеву (бр. 346., 1444. г.), исто и у бр. 363., Далмации, Хрьватомь, Донимь Красми, Западнимь странамь, Усорѣ; Соли, Подринью и къ тому" (бр. 291., 1461.); исто у број. 392., 393., 394. и 395 исте године; „Ми господинъ Сандаль, велики воевода босаньски" и т. д. даје Мљечићима слободан пролаз кроз своју земљу у Котор (Catharum); остраг је означено: „423. primo novembris in castello Blagai, Bossina. — Privilegium est in lingua serviana scriptum traductum in linguam nostram vernaculam" (бр. 284.). У Риму се налази надгробна плоча тамо умрле (1478. г., 54. од рођења): „Катарини краљици босаньскаго Стипана херцога отъ светога Саве" и т. д. и додато је „споминакъ не (њен) писмомь поставленъ" (бр. 463.).

У свима тим документима не види се никакав однопај Босне с Хрватском, а из њеких се само види, да се привремено власт босанских краљева ширила и на Далмацију и крајеве, несељене Хрватима. Они су писани ћириловским писменима, која су употребљавали православни Срби, српским језиком, као што је записано у једном додатку на латинскоме језику. Исти језик и иста ћириловска писмена сретамо на споменику босанске краљице, која је умрла у Риму.

Трговина.

НОВИ САД, 28. јуна. — Пшеница прве каквоће фор. 8·80 —— н. Пшеница средња ф. 8·50 до 60 нов. Пшеница лакша роба фор. 8·20—30 н. Наполица ф. 7·50—8 ф. Јечам нови фор. 5·10—— Зоб ф. 5·10—20 Кукуруз у зрну нови ф. 4·30—50 нови у клипови ф. ——— нов. Маст 58 фор. Сланина сува 58 фор. дебела пањена 60 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	32—33 нов.		живе мере
„ средњи	. . 30—31 нов.		
„ лаки	. . . 30 — нов.		

Све од 1 килограма.

Теоци .	20—25 нов. по клгр.
Јагњци	6—12 фор. по пару.
Овци .	——— фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

27. јуна било је	. . . . . 3·64	мет.
28. јуна било је	. . . . 3·69	мет

ОГЛАСИ.

Бр. $\frac{288.}{У. О.}$ 1899.

СТЕЧАЈ.

Како у овогодишњој Главној Скупштини настаје обична редовна шестогодишња обнова свију чиновника Матице Српске, расписује се стечај на место I. секретара, II. секретара, фискала, књиговође и благајника.

Плата је I. секретару, који је уједно и уредник Летописа, 1500 фор. и 300 фор. у име станарине; II. секретару 1000 фор. и 200 фор. у име станарине; фискалу 300 ф.; књиговођи 1000 фор. и 200 фор. у име станарине: благајнику 650 фор. и 150 фор. у име станарине.

Књиговођа и благајник дужни су положити кауцију, и то први у износу своје годишње плате а други два пут толико, колико му плата износи.

Од I. секретара, фискала и књиговође захтева се потпуно знање српског, мађарског и немачког језика а од II. секретара и благајника потпуно знање српског и мађарског или српског и немачког језика.

Молбенице са прописаним сведоџбама о стручном знању и спреми, о владању и способностима, ваља послати на Управни Одбор Матице Српске у Нови Сад

Рок стечају траје до 19. (31.) јула о. г.

Молбенице, које се поднесу после тога рока, не ће се узети у обзир.

Из седнице Управног Одбора Матице Српске у Новом Саду 19. јуна (1. јула) 1899.

Потпредседник Матице Српске:
Паја Гостовић с. р.

Др. Милан Савић с. р
секретар. 250 3—3

ГАЛАНТЕРИЈСКА РАДЊА

Л. НИНКОВИЋА

У ЗЕМУНУ

потребује једног шегрта и једног практиканта, који су из бољих кућа. 252 2—3

МАЛИ ОГЛАСИ.

МЛАД ПОМОЋНИК, Србин, који говори и немачки и мађарски, тражи себи место. Ступити може одма. Упитати се код администрације овог листа. 255 1—1

ЈЕДНО СИРОЧЕ. Усљед смрти једног сиромашног а врло важаног надничара-ратара, остао је један шестогодишњи дечко саморан без иније помоћи. Ко би желио исто дете усвојити, нека се ради упутства обрати на администрацију овог листа. 259 1—1

Натјечај.

На српској основној школи у Санском Мосту упражњено је мјесто једног учитеља са годишњом платом од 600 фор. (шест стотина), удобним станом, огријевом и баштом.

Учитељска је дужност: предавати прописане предмете у сва четири разреда; у цркви и при спроводима појати и дјецу пјенију поучавати.

Компетенти, који би желили ово мјесто добити, нека изволе подписаној послати вјеродобе: о способности учитељској, политичком владању и то најдуже до конца јула т. год.

Сански Мост, 26. јуна 1899.

Српска правосл. црк.-школска о пшина.
Лука Тошић,
258 1—3 председник.

НАТЈЕЧАЈ.

Подписана општина тражи учитеља и учитељицу. Учитељу је годишња плата 500 фор. (пет стотина) слободан стан и огријев у нарави и једна башта, а учитељици 400 фор. (четир стотине) слободан стан и огријев. Дужност је учитељу држати два разреда, која му буду додијељена, а у цркви сваке недјеље и празника појати, осим тога изабрани мораће још у општини и школу бити. Учитељица ће имати друга два разреда, а сву женску дјецу ручном раду ће поучавати. — Првенство ће имати оженјени с учитељицом.

Ако учитељ буде вјешт хоровођству, примаће од овдашњег срп. прав. друштва 150 фор. годишње.

Рок је натјечају до 20. јула о. г. до кога компетенти имају послати на потписану општину потребне свједоџбе.

У Високом, 22. јуна 1899. г.

Српска православна црквена
243 4—4 школска општина.

ОГЛАС.

Продајем плац кући са кућом од шест одељења, бунаром, шупом, засађен воћкама на путу Ваљево-Обреновац. Од Обреновца сахат и по удаљено.

Сем тога **28. ланаца добре земље** засејане пшеницом а имаде два ланца засејано шумом младом.

Ово је имање у селу **Пироману** далеко сахат и по од Обреновца.

Продајем и засејани усјев, све под повољним условима.

Моја адреса: **НЕДЕЉКО СНАСОЈЕВИЋ,** механџија **Обреновац.**
241 5—5

МАНУФАКТУРНА И ПАМУКА РАДЊА

ДИМ. В. ЈОАНОВИЋА

У БЕЛОЈ ЦРКВИ

потребује једног старијег помоћника вештог продавца, и једног млађег за радњу у Јасеновц, који је и шпецерају нешто вичан. 257 1—3

У једној општини банатској са 5000 душа Срба и Немаца, требам за моју **КАФАНУ** Србина

ГОСТИОНИЧАРА

под рачун или под закуп. Упитати ваља код администрације »Заставе« бр. 33., уз прикључење поштанске марке од 10 н. 256 1—2

ГРАНД ХОТЕЛ

„ПАРИЗ"

У БЕОГРАДУ

својина српске државе, подигнут на најлепшем месту на **„Теразије"** са ново у рашеним салоном за кафу и великим салоном и бештом за пиво, у којем се точи искључиво домаће најизврсније пиво у Србији из »Прве Српске Парне Пиваре« г. Ђорђа Вајферта у Београду, **отворен је 16. маја о. г.**

У истом хотелу имаде 36 врло лепих и здравих а по најлепшем укусу елегантно намештених соба за поштоване посетиоце по умереној цени.

Молимо поштоване посетиоце наше лепе српске престонице Београда за посету, те да се увере о добром и укусном јелу и пићу а тако исто и тачној услузи.

С поштовањем
Закупници хотела
204 10 10 **Светозар Боторић и другови.**

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.